

Yerel ve Ulusal Boyutlarıyla Teoride ve Pratikte

VATANSEVERLİK

Trabzon Merkezli Doğu Karadeniz Araştırması

Vatanseverlik konusu her ne kadar gündelik hayatta ve sözlü gelenekte fazlaca vurgu yapılan bir kolektif konu başlığı olsa da; Türkiye’de yazılı ve akademik olarak yeterince incelenmiş değildir. Türkiye’de “vatanseverlik” denince akla gelen ilk ve belki de son aydın yüz yıl önce yaşamış bulunan Namık Kemal, ilk ve son metin de yine onun “Vatan yahut Silistre” isimli piyesidir. Çoğumuz Ziya Gökalp’i ve onun bu konudaki söylediklerini bile bilmez, bilse de eksik hatta yanlış biliriz. Nihayet bu konu Türkiye’de yeterince incelenmemiştir. O kadar ki, Türkiye Cumhuriyeti’nde doğrudan bu konuyu inceleyen tek bir telif eser dahi mevcut değildir. Başka dilden Türkçeye yapılan çeviri kitap ise sadece bir tanedir. Dolayısıyla günümüz Türkiye’sinde bu konu üzerine metodolojik olarak veri toplama ve bu verileri bilimsel olarak yorumlama ihtiyacı son derece belirgin bir ihtiyaçtır.

Yerel ve Ulusal Boyutlarıyla Teoride ve Pratikte
VATANSEVERLİK
Trabzon Merkezli Doğu Karadeniz Araştırması

Doç. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN
Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOĞLU

Yerel ve Ulusal Boyutlarıyla Teoride ve Pratikte

VATANSEVERLİK

Trabzon Merkezli Doğu Karadeniz Araştırması

Doç. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN
Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOĞLU

www.gecekitapligi.com

/gecekitapligi

/gecekitapligi

/gecekitap

Yerel ve Ulusal Boyutlarıyla Teoride ve Pratikte

VATANSEVERLİK

Trabzon Merkezli Doğu Karadeniz Araştırması

Doç. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN

Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOğLU

Temmuz 2019

TRABZON

İmtiyaz Sahibi / Publisher • Gece Kitaplığı
Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • Doç. Dr. Atilla ATİK
Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Sevdâ KIRDAR
Sosyal Medya / Social Media • Arzu Betül ÇUHACIOĞLU

Birinci Basım / First Edition • © Temmuz 2019
Yayıncı Sertifika No: 15476

ISBN • 978-605-7809-40-7

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiç bir yolla çoğaltılamaz.
Gece Akademi Gece Kitaplığının yan kuruluşudur.

Copyright © 2019 by Gece Kitaplığı
All rights reserved. No part of this publication may be
reproduced or transmitted in any form or by any means,
electronic or mechanical, including photocopy,
or any information storage or retrieval system,
without permission from the publisher.
Gece Akademi is a subsidiary of Gece Kitaplığı.

Gece Kitaplığı / Gece Publishing

ABD Adres / USA Address: 387 Park Avenue South, 5th Floor,
New York, 10016, USA
Telefon / Phone: +1 347 355 10 70

Türkiye Adres / Turkey Address: Kocatepe Mah. Mithatpaşa Caddesi
No: 44/C Çankaya / Ankara / TR
Telefon / Phone: +90 312 431 34 84
+90 555 888 24 26
web: www.gecekitapligi.com
e-mail: geceakademi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume
Sertifika / Certificate No: 34559

Yerel ve Ulusal Boyutlarıyla Teoride ve Pratikte

VATANSEVERLİK

Trabzon Merkezli Doğu Karadeniz Araştırması

Doç. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN

Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOĞLU

Kitabın Hakemleri

Prof. Dr. Hacı Bayram KAÇMAZOĞLU (İnönü Üniv.)

Prof. Dr. Nuray KARACA (Atatürk Üniv.)

Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ (Karadeniz Teknik Üniv.)

MUSA YAVUZ ALPTEKİN: Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi'nde tamamlayan yazar, 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Sosyoloji dersleri vermeye başladı. Dört yıl sonra aynı Üniversitenin Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümüne geçiş yaptı. Tam bu aşamada Yüksek Öğretim Kurumu'nun Doktora Sonrası Yurtdışı Araştırma Bursuyla, Colorado Üniversitesi, Etnik Çalışmalar Bölümü'nde misafir araştırmacı olarak, Amerika'nın etnik bileşimi, göçmenlik ve entegrasyon konularında araştırma yapmak üzere ABD'ye gitti ve yedi aylık bir araştırma yürüttü. 2011 yılı sonunda Türkiye'ye dönüşünde Sosyoloji bölüm başkanlığına atandı ve Bölümün akademik kadrosunun oluşturulması, Lisans ve Yüksek Lisans öğrenci alımı dosyalarının YÖK onayından geçirilmesi gibi temel kuruluş süreçlerini yönetti.

2013 yılı Temmuz-Eylül döneminde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin temin ettiği altı (6) aylık yurt dışı araştırma bursuyla ve eğitimi aksatmamak gerekçesiyle yaz tatilinde üç aylığına, misafir araştırmacı olarak Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da bulunan Uluslararası İslam Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü'nde çalışma yürüttü. Bu süre zarfında Ulus-Devlet ve Etnik farklılıklar arasındaki gerilimi ve muhtemel çözüm yollarını Malezya üzerinde teorik, etnografik ve pratik olarak inceleme imkânı buldu.

2017 yılında 4 Mart- 31 Temmuz tarihleri arasında TÜBİTAK Doktora Sonrası Yurtdışı Araştırma Bursuyla beş ay İngiltere'de, Birmingham Üniversitesinde konusunun dünyadaki sayılı uzmanlarından, Uluslararası İlişkiler bölümü öğretim üyesi ve Siyaset Bilimci Prof. Dr. Stefan Wolff'un gözetiminde "Türkiye'de ve Ortadoğu'da Kürtler" konusu üzerine çalışma ve araştırma yaptı.

Sosyolojinin Kent Sosyolojisi, İktisat Sosyolojisi, Siyaset Sosyolojisi ve Etnik Sosyoloji alt bilim dallarına odaklanan yazarın, doktora tezinden müteşekkil *Şehir ve Toplum* isimli kitabının yanı sıra Malezya ülke monografisi, kentleşme dinamikleri bağlamında Trabzon'da Müteahhitliği incelediği meslek monografisi ve *Doğu Karadeniz'de Toplumsal Yapı* başlıklı edisyon bir kitabı mevcuttur. Çeşitli ulusal ve uluslar arası dergilerde basılmış daha çok Küresel şehirleşme trendleri, Kentsel Dönüşüm, Kapitalizm, Ortadoğu'nun etnik yapısı, Avrupa Birliği'nde toplumsal bütünleşme süreci, göç, ve etnik farklılıklar bağlamında toplumsal entegrasyon ve ulus-inşası gibi konulara yoğunlaşan 50 kadar İngilizce ve Türkçe makalesi bulunmaktadır. Hala KTÜ, Sosyoloji Bölümü'nde akademik faaliyetine devam etmekte ve Siyaset Sosyolojisi odaklı lisans ve yüksek lisans dersleri vermektedir.

Milliyetçiliđi de, vatanseverliği de gerçek boyutuyla yaşayan, yaşatan ve bereketli ürünlerini biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ayırt etmeksizin lütfeden İstiklal Savaşımızın aziz şehit ve gazilerine sonsuz saygı ve minnetle...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ.....	12
Çalışmada Takip Edilen Araştırma Yöntemi	18

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE: Vatan, Vatanserverlik ve Milliyetçilik

Vatan Nedir ve Neresidir?	21
Vatanserverlik Nedir?	25
Vatanserverlik ve Milliyetçilik Ayrımı	33
Vatanserverlik Tipolojileri	38
Milliyetçilikten Arınmış Yurtseverlik.....	67
Türkiye’de Vatanserverlik Akımları	78

İKİNCİ BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ ve BULGULAR

Vatanserverliği Ülkenin Tamamı ile İlişkilendiren Önermeler (Umumi Vatan)	89
Vatanserverliği Bölge ile İlişkilendiren Önermeler (Hususi Vatan/Vatanserverlik)	102
Vatanserverliği Din/Dindarlık ve Milliyetçilik İle İlişkilendiren Önermeler	120
Vatanserverliği Devletçilikle İlişkilendiren Önermeler	128
Vatanserverliği Mali ve Ekonomik Durumlarla İlişkilendiren Önermeler	144
Vatanserverliği Vatandaşlık Bağı ile İlişkilendiren Önermeler (Cumhuriyetçi Vatanserverlik)	160
Vatanserverliği Çoğulculukla İlişkilendiren Önermeler	164
Vatanserverliği Futbol İle İlişkilendiren Önermeler	168

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN ÖNERME GRUPLARINA GÖRE POZİTİVİST (SALT RAKAMSAL) ve YORUMLAYICI (BAĞLAMSAL-ANLAMACI) ANALİZİ

“Şehir/Köy-Vatan”dan “Ülke-Vatan”a Geçen Zorlu Viraj	179
Trabzonlular İçin Hemşericilik ve Şehir/Köy-Vatan Bir Tutkudur.....	181
Vatanseverlik İçin Milliyetçilik ve Dindarlık Vazgeçilmez midir?	184
Devletçi Vatanseverliğin Psiko-Sosyal Kökenleri Neler Olabilir?.....	185
Trabzonlunun Fedakârlıkla İmtihanı!.....	186
Vatanseverliğin Ekonomik, Mali Durumlarla İlişkilendirilmesi	188
Yurttaşlık Esasına Dayalı Cumhuriyetçi/Politik Vatanseverliğe Neden Mesafeliyiz?	190
Trabzonlu İçin Netameli Bir Konu: Çoğulcu ve Çokkültürcü Vatanseverlik.....	193
Trabzonlu İçin Spor Öncelikle Futbol ve Vatanseverlik Trabzonspor’dur!	195
Genel Değerlendirme ve Trabzonlu Vatanseverliğin Karakteristik Özellikleri.....	197
SONUÇ YERİNE	201
KAYNAKÇA	204
İSİM ve KAVRAM DİZİNİ	209

ÖNSÖZ

Vatanseverlik konusu her ne kadar gündelik hayatta ve sözlü gelenekte fazlaca vurgu yapılan bir kolektif konu başlığı olsa da; Türkiye’de yazılı ve akademik olarak yeterince incelenmiş değildir. Türkiye’de “vatanseverlik” denince akla gelen ilk ve belki de son aydın yüz yıl önce yaşamış bulunan Namık Kemal, ilk ve son metin de yine onun “Vatan yahut Silistre” isimli piyesidir. Çoğumuz Ziya Gökalp’i ve onun bu konudaki söylediklerini bile bilmez, bilse de eksik hatta yanlış biliriz. Nihayet bu konu Türkiye’de yeterince incelenmemiştir. O kadar ki, Türkiye Cumhuriyeti’nde doğrudan bu konuyu inceleyen tek bir telif eser dahi mevcut değildir. Başka dilden Türkçeye yapılan çeviri kitap ise sadece bir tanedir. Dolayısıyla günümüz Türkiye’sinde bu konu üzerine metodolojik olarak veri toplama ve bu verileri bilimsel olarak yorumlama ihtiyacı son derece belirgin bir ihtiyaçtır.

Bu çalışmanın ham hali 2015-2017 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde bir Bilimsel Araştırma Projesi olarak yapılmıştır. Proje kendi kriterleri içerisinde tamamlandıktan sonra, proje raporu tekrar ele alınmış ve bir kitap olmak üzere tekrar düzenlenmiş ve geliştirilmiştir. Projenin saha çalışması etabına seyrekten en yoğun olanına doğru üç bölge dâhil edilmiştir. Bunlardan ilki Türkiye geneli, ikincisi bölge yereli ve üçüncüsü il özelidir. Türkiye geneli katılımcının yarısı Doğu Karadeniz Bölgesi düzeyindedir. Benzer bir şekilde bölge düzeyinden katılan katılımcının kabaca yarısı da Trabzon il düzeyindedir. Bölge düzeyinden Doğu Karadeniz’in Artvin, Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu’dan oluşan beş ili dâhil edilmiştir. Bununla birlikte, en büyük veri seti il düzeyine yani Trabzon’a aittir. Bu nedenle bu çalışmanın uygulama boyutu itibariyle odak noktasının Trabzon olduğunu kesinlikle belirtmek gerekir. Bu sayede bölgedeki diğer illerle Trabzon arasında bir karşılaştırma yapma imkânı doğmuştur ki, çalışmaya önemli bir nitelik kattığı düşünülmektedir.

İlk paragrafta söylenenlerden anlaşılacağı üzere bu çalışma Türkiye’de bu konuda yapılmış bilinen ilk çalışma hüviyetindedir. Bilim birikimli gelişen bir olgu olduğundan, bu çalışmanın önemli eksiklerinin bulunabileceği daha baştan kabul edilmelidir. Bununla birlikte, bundan sonraki yazın faaliyetleri için önemli bir başlangıç olacağı ve bundan sonraki çalışmalarını temelsiz, modelsiz olmaktan kurtaracağı da kesindir. Bundan sonraki çalışmalar daha nitelikli yapılabileceklerdir. Prensip olarak bunu sağlamış olmak bile bu çalışma için yeterli bir özgün katkı olarak görülebilir. Eserin ortaya çıkmasında katkısı bulunan Dr. Öğr. Üyesi Serdal Fidan ve Öğr. Gör. Dr. Selim Karyelioğlu’na teşekkür ederim. Olguları ve dünyayı modelsiz düşünemeyen insanogluna, eksik ama geliştirilmeye son derece müsait bir ön model sunabilmesi dileğiyle.

M. Yavuz
ALPTEKİN

16/12/2018

TRABZON